

Årsmelding 2006
Seksjon for arbeidsmedisin
Universitetet i Bergen/ UNIFOB AS

Innhold

1. Innledning	s 3
2. Administrative forhold	s 4
3. Undervisning	s 6
A. Undervisning av medisinske studenter	s 6
B. Veiledning av særøppgave i medisin	s 6
C. Helsefagundervisning	s 6
D. Mastergrads-studium	s 6
E. Etterutdanningskurs	s 7
F. Landskonferanse for bht-personell	s 7
G. Doktorgradsveiledning	s 7
H. Foredrag	s 8
I. Annen undervisning	s 11
4. Forskning	s 12
A. Publikasjonsliste	s 12
B. Prosjekter	s 17
5. Konsulentvirksomhet	s 20
6. E-post- liste og internettsider	s 21
7. Kurs og reiser	s 21
8. Verv og deltagelse i utvalg, råd og komitéer	s 23
9. Internasjonalt samarbeid	s 25
10. Medieoppslag	s 26

1. INNLEDNING

Det har igjen vært et travelt år på seksjonen. Vi har mange doktorgradsstipendiater, og flere store prosjekter ble avsluttet når året 2006 var omme. Dette medførte hektisk skrivevirksomhet både mht. publikasjoner og rapporter i årets siste fase. Gøy – spennende og hektisk!

Årets disputas ble holdt for Simon Mamuya fra Tanzania som forsvarte sitt arbeid om luftveisplager hos kullgruvearbeidere. Vi er stolte av ham og av vårt gode samarbeid med kolleger i hans hjemland.

Seksjon for arbeidsmedisin er en del av Institutt for samfunnsmedisinske fag ved Det medisinske fakultet ved Universitetet i Bergen. I tillegg til å være en ordinær seksjon, med tre vitenskapelige stillinger, består vi også en “oppdragsavdeling” som er eksternt finansiert og administrert i UNIFOB AS. I tillegg har seksjonen flere stipendiater som er finansiert fra andre kilder, og som er administrativt plassert både ved Instituttet, ved Senter for internasjonal helse og ved Høgskolen i Bergen. Denne årsrapporten beskriver arbeidet for alle typer arbeid ved seksjonen. Vi håper du kan få litt innblikk i aktivitetene våre ved å lese videre!

Bergen, april 2007

Bente E. Moen
Seksjonsleder

2. ADMINISTRATIVE FORHOLD

PERSONALE

Følgende stillinger har vært besatt i 2006:

Professor Bente E. Moen (Hovedstilling i UiB, 20% bistilling som ass. dir. i UNIFOB)
Professor Trond Riise (Hovedstilling i UiB, 20% bistilling i UNIFOB)
Førsteamanuensis Magne Bråtveit (Hovedstilling i UiB, 20% bistilling i UNIFOB)
Forsker/fysioterapeut Tone Morken (UNIFOB)
Forsker/fysioterapeut Inger Haukenes (UNIFOB)
Fagkonsulent/sykepleier Kristin Bondevik (80%, UNIFOB)
Spesiallege Nils Magerøy (UNIFOB)
Forsker Kjersti Steinsvåg (UNIFOB)
Statistiker Valborg Baste (UNIFOB)
Forsker/stipendiat Kristian Gould (UNIFOB)

Prosjektkonsulent Berit Larsen (UNIFOB)
Kontorfullmektig Lena Bartz (50%, UNIFOB)
Forskerlinjestudent Ole Jacob Mølleløkken (Med.fak/NFR; 20% vår og 100% høst, og med sommerjobb hos oss 17/7 – 18/8)
Stipendiat Jorunn Kirkeleit (NFR)
Stipendiat Jan Vilhelm Bakke (60%, NFR fram til 1/8, deretter 50% i et samarbeid mellom Arbeidstilsynet og UNIFOB)
Stipendiat Simon Mamuya (NUFU)
Stipendiat Akwilina Kayumba (Quota)

Assosierte:

Doktorgradsstudent Dordi Høivik (50%), lønnet av Statoil
Doktorgradsstudent Kjersti Alsaker, ansatt ved Høgskolen i Bergen
Lege Vilhelm F. Koefoed fra Saniteten, Sjøforsvaret, har anledning til å sitte hos oss deler av sin arbeidstid
Bjarte Knappen Røed, doktorgradskandidat ved NTNU har vært lokalisert hos oss når han ikke arbeider på Sjøkrigsskolen.

INTERNE MØTER

Seksjon for arbeidsmedisin har et daglig uformelt morgenmøte fra kl. 0830-0900. Hver tirsdag morgen har vi hatt et felles fagmøte. Hver første tirsdag i måneden har vi i tillegg hatt seksjonsmøte.

Vi har også hatt doktorgradsseminarer (reading seminars) på 13 fredager i 2006.

SAMLINGER - VERNEOMBUD

Vi har også i år tatt oss tid til å drøfte strategier for seksjonens virksomhet. Vi brukte to dager på Herdla i mars, og en dag i desember for de UNIFOB-ansatte, med strategimøte i UNIFOBs lokaler i Vektergården, kombinert med et felles besøk for alle på seksjonen på Sjøfartsmuseet.

Av andre arrangementer, kan vi nevne:

- Instituttets dag i mai.
- De UNIFOB-ansatte deltok på et to dagers seminar med Halos/UNIFOB på Marsteinen i august.
- Innflyttingsfest hos Kristian i ny bolig, en torsdag aften
- Disputasfest arrangert av seksjonen i desember, med fremføring av "Mine song" med egnede rekvisitter som hjelmer, gruvelykter og fillete klær.
- Julemiddag –denne gang i maritime omgivelser, i Damsgaardstuen AS.

Seksjonens verneombud har vært: Kristin og Tone (vara).

Flere av seksjonens ansatte har vært med i Instituttets festkomité, og arrangert både fester og instituttets "Fannys pub".

X-LAB AS

X-lab AS er et yrkeshygienisk laboratorium som har hatt UNIFOBs stiftelse som medeier. Dette året har aksjene i X-lab AS blitt solgt til "Eurofins", som er en større laboratoriekjede med sete i Danmark. Vi tror dette var en god løsning, som vil gi økonomisk stabilitet for firmaet og gode arbeidsforhold for de ansatte. Bjørg Eli Hollund har vært daglig leder på full tid i X-lab AS dette året. Bente E. Moen har vært styremedlem og Magne Bråtveit har vært vararepresentant. Jorunn Kirkeleit på seksjonen har hatt 20% stilling ved X-lab AS.

3. UNDERVISNING

A. UNDERVISNING AV MEDISINSKE STUDENTER

Dette året har vi gjennomført "arbeidsmedisinsk" uke to ganger. Det har vært helt umulig å få bedriftsleger nok til å gjennomføre utplassering av studentene hos bedriftslege. Dette skyldes både at legene samles i større enheter slik at det er færre steder å sende studentene, og at legene ikke ser ut til å prioritere faglig arbeid og rekruttering lenger. Dette er en uheldig utvikling sett fra vår side.

Vi forsøkte å få til arbeidsplassbesøk for studentene, men da dette bare ble delvis vellykket og tok mye tid og energi, har vi valgt å endre undervisningsopplegget helt. Nå sendes ikke studentene ut, men får et par ekstra forelesninger om arbeidsplassbesøk og vernetiltak med mange illustrasjoner – og vi trekker inn pasienter/arbeidstakere mer i undervisningen. Denne formen fikk god evaluering og vil forsøkes også neste år.

B. VEILEDNING AV SÆROPPGAVE I MEDISIN

Stud.med. Oddbjørn Bjordal har levert og fått godkjent sin særoppgave "Sammenheng mellom inneklime-klager og rapporterte helseplager blant ansatte på sykehus", og ble veiledet av Magne Bråtveit.

Stud. med. Ingrid Gjellesvik har levert og fått godkjent sin særoppgave "Allergi og renhold" og ble veiledet av Bente E. Moen.

Stud.med. Kristine Åsheim har blitt veiledet av Trond Riise og har fått godkjent oppgaven: Body Mass Index og helsereelatert livskvalitet.

Stud.med. Ole Jacob Møllerløykken veiledes av Bente E. Moen.

C. HELSEFAGUNDERVISNING

- Morken er veileder for Rønnaug Torsteinsen, mastergrad i fysioterapivitenenskap.
- Riise har undervist på Masterstudiet i Helsefag, Institutt for samfunnsmedisinske fag Kvantitative forskningsmetoder, 14 timer.

D. MASTERGRADSSTUDIUM - CIH

Seksjonens internasjonale mastergradsstudium er et samarbeid med Senter for internasjonal helse, i "Occupational Hygiene".

Vi har tatt opp to nye studenter i en spesialordning for Zambia som skal etablere en ny avdeling for "Public Health". Dette er Prudence Michelo og Doreen Bwalya.

To studenter tok sin master eksamen juni 2006:

Hamidur Rahman (Bangladesh): "Effects of ammonia on respiratory health among workers of Urea fertilizer factory at Ghorashal, Bangladesh".

-Zeyede Kebede Zeleke (Ethiopia): "Effects of acute exposure to cement dust on lung function among dre-dawa cement factory workers".

Vi har holdt ett kurs i høstsemesteret relatert til masterstudiet:

Introduction to occupational health (INTH)

Forelesere var vesentlig Magne Bråtveit og Bente E. Moen.

E. ETTERUTDANNINGSKURS

Seksjonen er ansvarlig for kurset "Introduksjon til arbeidsmedisin", et kurs på internett som ligger på nettsidene til Den norske lægeforening (Lupin-kurs). Dette har blitt oppdatert høsten 2006.

Seksjonen har hatt "Treffpunkt" for bedriftsleger to ganger i 2006. Oppmøtet har vært marginalt, bedriftslegene har ikke tid lenger til slike møter.

F. LANDSKONFERANSE FOR BEDRIFTSHELSEPERSONELL

Vi har i år startet planleggingen av en ny Landskonferanse for bedriftshelsepersonell. Dette er en tradisjon vi har i samarbeid med Statens arbeidsmiljøinstitutt.

Følgende personer sitter i arrangementskomitéen:

Inger Haukenes (leder), Kristian Gould, Kristin Bondevik, Nils Magerøy, Berit Larsen, Odd Bjørnstad og Bente E. Moen.

Konferansen har fått tittelen "Praktisk klokskap" og avholdes 12-14.september 2007 på SAS Raddison Hotel Norge i Bergen.

G. DOKTORGRADSVEILEDNING

Doktorgradskandidater:

- Simon H.D. Mamyua (Bråtveit/Moen) disputerte i desember med avhandlingen:
Dust exposure and respiratory health problems in a labour-intensive coal mine in Tanzania.
- Maura Pugliatti (Riise) leverte avhandling til bedømmelse i desember. Tittel:
Epidemiological studies of multiple sclerosis in a Sardinian population, insular Italy - Cluster studies and health status".
- Jorunn Kirkeleit (Moen, Bråtveit, Riise) leverte avhandling til bedømmelse i desember.
Tittel: Benzene exposure and hematological effects among offshore workers exposed to crude oil.

De andre kandidatene er på god vei med sine prosjekter:

- Kjersti Steinsvaag (Bråtveit, Moen)
- Kjersti Alsaker (Moen/Kristoffersen)
- Jan Vilhelm Bakke (Moen)
- Dordi Høivik (Moen)
- Akwilina Kayumba (Moen, Bråtveit)
- Nils Magerøy (Moen, Riise)
- Kristian Gould (Moen, Bridger)
- Siri Nome (Riise veileder)

H. FOREDRAG

Her er en oversikt over hvem som har holdt foredrag om hva i år:

Alsaker K:

- Helserelatert livskvalitet og volds erfaringer blant kvinner ved krisesentre i Norge i 2002/2003. Fagpedagogisk dag UiB.
- Vold i nære relasjoner og livskvalitet. Seminar ved Indre Østfold Krisesenter.
- Menns vold mot kvinner i private relasjoner; Vitenskapelige refleksjoner omkring vold som krenkelse og krenkelse som anerkjennelsens motsetning. Vitenskapsteoretisk innlegg, UiB.
- Menns vold mot kvinner i private intime relasjoner; Tap av livskvalitet og helse. Nordiske kvinner mot vold sin års konferanse på Færøyene.
- Effekter av menns vold mot kvinner i private relasjoner for kvinnenens livskvalitet og arbeidssituasjon. LO, Oslo.
- Evaluation of WHOQOL-Bref and SF-36 in measuring quality of life among abused women".Muntlig presentasjon under tema: Psychometrics: New Results and Insight, 13th Annual Conference of the International Society of Quality of Life Research , Lisboa 10-25 okt. 2006, A-34.
- Kvinnenens livskvalitet og arbeidssituasjon når de er utsatt for intim partner vold. Et samarbeidsprosjekt mellom Høgskolen i Bergen og Universitetet i Bergen. Nordisk LO Møte, Oslo.

Bakke JV:

- Energioptimalisering påvirker ofte innemiljø. -Innemiljø'06. Innemiljøkonferansen 2006, MS Pearl of Scandinavia arrangert av Norsk Innemiljøorganisasjon (ISIAQ) og Stiftelsen VEKST
- Inneklima for alle - hvordan unngå å skape miljøhemninger. Seminar for Husbanken og Høgskolen i Bergen, Sted Høgskolen i Bergen, Nygårdsgaten 112.
- Inneklima og helse - et holistisk perspektiv, forelesninger ved Healthy Buildings, Lisboa, 4-8 June 2006.
- Inneklima og helse. Institutt for Energi- og prosesssteknikk, Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet. Tema TEP25 "Innemiljø og klimatisering av bygninger".
- Astma, allergi og overfølsomhet. Institutt for Energi- og prosesssteknikk, Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet. Tema TEP25 "Innemiljø og klimatisering av bygninger".
- Fukt og helseeffekter. Institutt for Energi- og prosesssteknikk, Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet. Tema TEP25 "Innemiljø og klimatisering av bygninger".
- Legionella" og tekniske installasjoner - problem og tiltak. Institutt for Energi- og prosesssteknikk, Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet. Tema TEP25 "Innemiljø og klimatisering av bygninger".
- Inneklima og allergi/overfølsomhet. Regionmøte Arbeidstilsynet Indre Østland
- Inneklima og astma Kurs B-21939: Arbeidsbetingede lungesykdommer, 11.-13 september, UiB, Haukeland sykehus.
- Inneklima - en kvinnesak? Arbeidsmiljøkongressen 2006, Bergen 27.-29. september.
- Markers for effects and exposure in University buildings with suspected dampness.Norges Forskningsråd. Forskerseminar, Holmsbu.
- Innemiljø og helse. RIF-Rogaland, Temamøte i Stavanger 26. oktober:

Baste V:

- HMS-sjø, Yrkeseksposisjon og fruktbarhet, Halvtårsseminar HMS-sjø, Haakonvern, Bergen.
- Elektromagnetisk stråling og infertilitet, HMS-sjø, Nettverksmøte, Umeå.

Bondevik K:

- Er helsemessige og sosiale konsekvenser av helkontinuerlig skiftarbeid og turnusarbeid forskjellige? En litteraturstudie om skiftarbeid i helsevesenet og industrien. Treffpunkt for bedriftsleger februar 2006.

Bråtveit M:

- Eksponering for kreftfremkallende faktorer i norsk offshore

petroleumsvirksomhet. Yrkesmedisinsk avdeling, Haukeland sykehus

- Støy, støyskader og vern mot støy. Grunnkurs i verne- og miljøarbeid 2006. Bilbransjens BHT, Bergen
- Godt inneklima i kontorbygg – begrensninger og muligheter. Grunnkurs i verne- og miljøarbeid 2006. Bilbransjens BHT, Bergen
- Hva vet vi om kjemisk helsefare? Grunnkurs i verne- og miljøarbeid 2006. Bilbransjens BHT, Bergen
- Ventilasjon, forebyggende tiltak og personlig verneutstyr. Grunnkurs i verne- og miljøarbeid 2006. Bilbransjens BHT, Bergen
- Kjemikalieeksponering på norsk sokkel – sett fra UiB. Eksponeringsmatrise for kreftfremkallende stoffer offshore. Dagsmøte ved STAMI, Oslo: Prosedyre for medisinske utredninger av kjemikalieskadde oljearbeidere.

Gould K:

- Forskning på navigasjonsuhell i Sjøforsvaret. Assuranseselskapet Gard, Bergen. 06.01.06
- Menneskelige faktorer i MTB-navigasjon. MTB-seminaret 2006, Sjøkrigsskolen, Bergen. 24.01.06
- Fort og gale? Forskning på sikkerhet i naval hurtigbåtnavigasjon. Sjøfartsmedisinsk seminar, M/S Kronprins Harald, 11.03.06
- Ergonomi i helse- og sikkerhetsarbeid i Marinen . Fagkonferanse for Norsk Fysioterapeutforbunds faggruppe for ergonomi, Stavanger, 29.03.06
- Presentasjon for Flymedisinsk Institutt, Oslo, 26.04.06
- Vibrasjonsvurdering i praksis. Universitetssykehuset i Nord-Norge, Tromsø, 03.10.06
- Praktisk målemetodikk i vurdering av helkroppsvibrasjon. NYF Vest, Bergen, 27.11.06.
- Forebygging av skader fra helseskadelig vibrasjon (2 timer). Statens Arbeidsmiljøinstitutt, 30.05.06
- Introduksjon til ergonomi (1t). Fysioterapeututdanningen, Høgskolen i Bergen
- Menneskelige faktorer i militær sjøfart (1t). Grunnkurs i sjøfartsmedisin, Haakonsværn Orlogsstasjon, Bergen, 26.10.06

Haukenes I:

- Grunnkurs i verne- og miljøarbeid. Bilbransjens bedriftshelsetjeneste.
- Observasjon – hva ser vi? Arbeidsmiljøkongressen 2006. Bergen.
- HMS-tjeneste i praksis. Fysioterapihøgskolen i Bergen

Høivik D:

- Kan HMS-kultur måles? Fagseminar Norsk fysioterapiforbund, faggruppe for ergonomi, Stavanger 2006.

Kirkeleit J:

- Acute suppression of IgM and IgA in tank workers exposed to benzene. Muntlig innlegg på verdenskonferansen 28th International Congress on Occupational Health, Milano, Italia 11.-16.juni 2006.
- The risk of cancer among offshore workers in Norwegian upstream petroleum industry. Muntlig innlegg på verdenskonferansen 28th International Congress on Occupational Health, Milano, Italia 11.-16.juni 2006.
- Akutte forandringer i immunsystemet hos tankarbeidere eksponert for benzen. Årskonferanse i Norsk Yrkeshygienisk forening, Stavanger, 30.oktober - 1. november.
- Benzen og helse-effekter. Tolv foredrag til petroleumsbransjen (tilbakemelding på prosjekt) både offshore og onshore.

Kayumba:

- Respiratory problems in sisal. CIH Thursday seminar.
- Respiratory problems in sisal. Six presentations of the preliminary results to the workers in the six surveyed estates, Tanzania.
- Acute respiratory symptoms study results with emphasis on logistic regression methods on adjusting for confounders at the CIH school of research seminars , December.

Magerøy N:

- Kartlegging av helkroppsvibrasjon, Forskrift om vibrasjoner, støy og kjemikalier. Veiledningsgruppe i arbeidsmedisin, Seksjon for arbeidsmedisin, 14/2-06

- Kartleggingsinstrument brukt i "Bilbransjen": Vibrasjoner og støy, Kjemikalier. Veiledningsgruppe i arbeidsmedisin, Seksjon for arbeidsmedisin, 14/2-06
- HMS Sjø, Haakonvern: Sjøfartsmedisinsk grunnkurs nr 14 – 02.05.-05.05.06, KNM Tordenskjold, Skole for Skipsteknikk og Sikkerhet, i samarbeid med Saniteten i Sjøforsvaret og Sjøfartsdirektoratet, 2/5-06
- Psychosocial factors at work. Høgskolen i Bergen, Institutt for fysioterapi, 3/5-06
- Project "HSE Navy" A survey of health, safety and environment in the Royal Norwegian Navy, Visitors from The Finnish Institute of Occupational Health, Brain Work Research Center, Helsinki, Finland, at Section for Occupational Health, Bergen, 12/5-06
- Does physical activity affect musculoskeletal disorders? Faglig samling - Unifob helse 22. og 23. august 2006 Marsteinen fjordhotell, 22/8-06
- HMS Sjø, Haakonvern: Sjøfartsmedisinsk grunnkurs nr 15 – 23.-27.10.2006, KNM Tordenskjold, Skole for Skipsteknikk og Sikkerhet, i samarbeid med Saniteten i Sjøforsvaret og Sjøfartsdirektoratet, 23/10-06

Mamuya S:

- Prøveforelesning:Pneumoconiosis – evidence based management.

Moen BE:

- Kjemisk helsefare på tankskip, Sjøfartsmedisinsk kurs, Haakonvern, 2 ganger.
- Psykososialt arbeidsmiljø og konfliktløsning. 40-timers kurs, Bilbransjen i Bergen.
- Occupational health in Norway, Universitat of Alicante, Spania.
- Neurotoxic symptoms among dental assistants
- Kjemisk helsefare offshore, NFR seminar, HMS Petroleum, Oslo.
- Kjemisk helsefare offshore. Kunnskap til bruk under helseundersøkelser, Stami, Oslo.
- Kvikksølv og helse, Etterutdanningskurs for tannleger, Oslo.
- Fra Milano til Professor Keyzers gate. AMU, UNIFOB.
- Helsemessige og sosiale konsekvenser av turnusarbeid. Sykepleierforbundet, Hordaland.
- Fjandin og sjølufta, Seminar for Nasjonalt sjøfartsmedisinsk senter
- Kvikksølv og helse, Arbeidsmiljøinstituttet, København.
- Reproduksjon og elektromagnetiske felt, Århus.

Morken T:

- Hørselsskader i norsk offshoreindustri, BP, Stavanger, 26.01
- Muskel- og skjelettplager i norsk offshoreindustri, BP, Stavanger, 26.01
- Forebygging av arbeidsrelaterte muskel- og skjelettplager. Arbeidsmedisinsk uke, medisinstudenter UiB, 27.01
- Faktorer av betydning for sykefravær. Grunnkurs arbeidsmiljø, Bergen 31.01
- Ergorisk – verktøy for risikovurdering, Hydro, Bergen, 08.02
- Forebygging av muskel- og skjelettplager. Master i helsefag, seksjon for fysioterapivitenenskap
- Ergorisk – verktøy for risikovurdering. 29. fagseminar for NFF's faggruppe for ergonomi, Stavanger 30.03
- Exposure assessment using QEC, Høgskolen i Bergen, 08.05
- Scener fra et forskerliv. Introduksjonskurs for nyansatte i UNIFOB 29.05
- Hvorfor skal vi jobbe med HMS? Arbeidsmiljøkurs i UNIFOB 08.06
- Work-related diseases in the Norwegian Petroleum Industry (1992-2003). 28th International Congress on Occupational Health, Milano, Italia 12.06
- Ergorisk – utviklingen av verktøyet, Hydro, Bergen, 31.08
- Scener fra et forskerliv. Introduksjonskurs for nyansatte i UNIFOB 30.10

Møllerløyken OJ:

- Rapport fra støyprosjekt. Prosjekt møte med Hydro og NTNU, Sture teminalen.

Riise T:

- Methods in neuroepidemiology. Leger under spesialistutdannelse i nevrologi ved University of Ferrara, Italy, 20 timer
- Launching of an international multicentric case-control study on multiple sclerosis. Internasjonalt forskermøte, Sezione di Clinica Neurologia, Università degli studi di Ferrara, Italy, November 2006
- Cancer risks in a historical cohort of Norwegian offshore workers. Foredrag ved ICOH 2006, Milano, Italia, juni 2006.

-Statistikk og musikk. Foredrag sammen med Stein Atle Lieved arbeidsmiljøkongressen i Bergen, September 2006.

-Statistical principles in epidemiological methods. Invitert foredrag ved Medical Faculty at the University of Sassari, Italia, juni 2006.

I. ANNEN UNDERVISNING

- Baste har deltatt i Veiledningstjenesten ved Seksjon for epidemiologi og medisinsk statistikk der forskere ved Det medisinske fakultet kan henvende seg for å diskutere design av studier og valg av statistiske metoder og bruk av programvare.

- Moen har bistått Det psykologiske fakultetet med forelesninger i helsepsykologi

- Moen har bistått Mat. Nat. med forelesning i toksikologi.

- Morken var kursinstruktør ved to to-dagers kurs i prosjektledelse for forskere i UNIFOB: 21.09 -22.09 (norsk) og 23.-24.11 (engelsk)

4. FORSKNING

A. Publikasjonsliste

Originalartikler

Alsaker, K., B. E. Moen, M. W. Nortvedt and V. Baste. Low health-related quality of life among abused women. *Qual Life Res* 2006;15:959-65.

Bårnes HU, Riise T. Lavt forbruk av medisiner blant bønder. *Tidsskr Nor Laegeforen* 2006;126:432-4.

Gould KS, Røed BK, Koefoed VF, Bridger RS, Moen BE. Performance-shaping factors associated with navigation accidents in the Royal Norwegian Navy. *Military Psychology*, 2006; 18(Suppl.), S111-S129

Østerås N, Ljunggren AE, Gould KS, Wærsted M, Veiersted KB. Muscle pain, physical activity, self-efficacy and relaxation ability in adolescents. *Advances in physiotherapy*, 2006; 8: 33-40

Høivik D. Kan HMS-kultur måles? "Om Ergonomi" 2006;1:????

Kirkeleit J, Riise T, Bråtveit M, Moen BE. Benzene exposure on a crude oil production vessel. *Ann Occup Hyg* 2006;50:123-9.

Kirkeleit J, Riise T, Bråtveit M, Pekari K, Mikkola J, Moen BE. Biological monitoring of benzene exposure during maintenance work in crude oil cargo tanks. *Chem.-Biol Interact.* 164(1-2):60-67.

Kirkeleit J, Ulvestad E, Riise T, Bråtveit M, Moen BE. Acute suppression of serum IgM and IgA in tank workers exposed to benzene. *Scand J Immunol.* 2006;64:690-698.

Langeland E, Riise T, Hanestad B, Nortvedt MW, Kristoffersen K, Wahl AK. The effect of salutogenic treatment principles on coping with mental health problems. A randomized controlled trial. *Patient Education and Counseling.* 2006;62:212-19.

Magerøy N, Møllerlokken OJ, Riise T, Koefoed V, Moen BE. A higher risk of congenital anomalies in the offspring of fathers who served aboard a Norwegian missile torpedo boat. *Occupational and Environmental Medicine* 2006;63:92-7.

Mamuya SH, Bratveit M, Mwaiselage J, Moen BE. Variability of exposure and estimation of cumulative exposure in a manually operated coal mine. *Ann Occup Hyg.* 2006 Oct;50(7):737-45.

Mamuya SH, Bratveit M, Mwaiselage J, Mashalla YJ, Moen BE. High exposure to respirable dust and quartz in a labour-intensive coal mine in Tanzania. *Ann Occup Hyg.* 2006 Mar;50(2):197-204.

Mwaiselage, J., Moen, B.E. & Bråtveit, M. Acute respiratory health effects among cement factory workers in Tanzania: The use of a simple health surveillance tool. *Int Arch Occup Env Health* 2006; 79: 49-56

Nortvedt MW, Riise T, Sanne B. Are men more depressed than women in Norway? Validity of the Hospital Anxiety and Depression Scale. *Journal of Psychosomatic Research* 2006;60:196-198.

Pugliatti M, Rosati G, Carton H, Riise T, Drulovic J, Vécsei L, Milanov I. The epidemiology of multiple sclerosis in Europe. *Eur J Neurol* 2006;13:700-722.

Pugliatti M, Riise T, Sotgiu MA, Satta WM, Sotgiu S, Pirastru MI, Rosati G. Evidence of early infancy as the susceptibility period in multiple sclerosis. Space-time cluster analysis in a Sardinian population. *American Journal of Epidemiology* 2006;164:326-33.

Steinsvag K, Bratveit M, Moen BE. Exposure to oil mist and oil vapour during offshore drilling in Norway, 1979-2004. *Ann Occup Hyg.* 2006 Mar;50(2):109-22.

Torp S, Moen BE. The effects of occupational health and safety management on work environment and health: a prospective study. *Appl Ergon.* 2006 Nov;37(6):775-83.

Akseptert, er i trykken

Bakke JV, Norback D, Wieslander G, Hollund BE, Moen BE. Pet keeping and dampness in the dwelling: associations with airway infections, symptoms, and physiological signs from the ocular and nasal mucosa. *Indoor Air.*

Høivik D, Baste V, Brandsdal E, Moen BE. Associations between self-reported working conditions and registered health and safety results. *Journal of Occupational and Environment Medicine.*

Mamuya SH, Bratveit M, Mashalla Y, Moen BE. High prevalence of respiratory symptoms among workers in the development section of a manually operated coal mine in a developing country: a cross sectional study. *BMC Public Health.*

Kayumba A, Bratveit M, Mashalla Y, Moen BE. Acute respiratory symptoms among sisal workers in Tanzania. *Occupational medicine.*

Magerøy N, Riise T, Johnsen BH, Moen BE. Health-related quality of life in the Royal Norwegian Navy - does officer rank matter? *Military Medicine.*

Mamuya SH, Bratveit M, Mashalla YJ, Moen BE. Air flow limitation among workers in a labour-intensive coal mine in Tanzania. *Int Arch Occup Environ Health.*

Morken T, Mehlum IS, Moen BE. Work-related musculoskeletal disorders in Norway's offshore petroleum industry. *Occupational Medicine.*

Mollerløkken OJ, Moen BE. Electronic fields onboard two minor Navy vessels. *Maritime medicin.*

Steinsvåg K, Bratveit M, Moen BE. Exposure to carcinogens for defined job categories in Norway's offshore petroleum industry, 1970–2005. *Occupational and Environmental Medicine*; [Epub ahead of print].

Steinsvåg K, Bråtveit M, Moen BE, Kromhout H. Interrater agreement in the assessment of exposure to carcinogens in the offshore petroleum industry. *Occupational and Environmental Medicine*. [Epub ahead of print].

Bokkapitler

Alsaker K. Bofellesskap som terapeutisk arena. I: Almvik A, Borge L. *Psykisk helsearbeid i nye sko*. ISBN 82-450-0392-1 Fagbokforlaget, Oslo 2006, side 72-83.

Høivik D. Hva skal vi legge i begrepet helse, miljø og sikkerhetskultur? I Morken, T (red). *HMS Petroleum, Fysisk arbeidsmiljø og helse*. Bergen: Seksjon for arbeidsmedisin, Universitetet i Bergen/UNIFOB, 2006. ISBN 82-91232-60-1, side 41-44.

Kirkeleit J, Riise T, Bråtveit M, Moen BE. Vurdering av eksponering for benzen og akutte forandringer i immunsystemet hos tankarbeidere eksponert for råolje. I: Morken T, Bråtveit M, Haugan A, Moen BE. *HMS – petroleum: Fysisk arbeidsmiljø og helse*. Universitetet i Bergen/UNIFOB, ISBN 82-91232-60-1, side 33-38.

Moen BE. *HMS Petroleum. Fysisk arbeidsmiljø og helse*. I: Morken T, Bråtveit M, Haugan A, Moen BE. *HMS – petroleum: Fysisk arbeidsmiljø og helse*. Universitetet i Bergen/UNIFOB, ISBN 82-91232-60-1, side 5-6

Morken T. Muskel- og skjelettplager, hørselsskader og hudsykdommer hyppigst rapportert i offshoreindustrien . I: Morken T, Bråtveit M, Haugan A, Moen BE. *HMS – petroleum: Fysisk arbeidsmiljø og helse*. Universitetet i Bergen/UNIFOB, ISBN 82-91232-60-1, side 7-10.

Morken T, Torsteinsen R. ErgoRisk – et verktøy for ergonomisk risikovurdering. I: Morken T, Bråtveit M, Haugan A, Moen BE. *HMS – petroleum: Fysisk arbeidsmiljø og helse*. Universitetet i Bergen/UNIFOB, ISBN 82-91232-60-1, side 11-14.

Steinsvåg K, Bråtveit M, Moen BE. Eksponering for utvalgte kreftfremkallende faktorer i norsk offshore petroleumindustri, 1970-2005. I: Morken T, Bråtveit M, Haugan A, Moen BE. *HMS – petroleum: Fysisk arbeidsmiljø og helse*. Universitetet i Bergen/UNIFOB, ISBN 82-91232-60-1, side 19-22.

Steinsvåg K, Bråtveit M, Moen BE. Eksponering for oljetåke og oljedamp ved oljeboring i Norge, 1979-2004. I: Morken T, Bråtveit M, Haugan A, Moen BE. *HMS – petroleum: Fysisk arbeidsmiljø og helse*. Universitetet i Bergen/UNIFOB, ISBN 82-91232-60-1, side 23-26..

Rapporter/hefter

Baste V, Bondevik K, Magerøy N, Moen BE. Prosjekt HMS Sjø. En litteraturoversikt. Rapport 3-2006.

Baste V, Riise T, Magerøy N, Bondevik K, Moen BE. En spørreundersøkelse om helse og fruktbarhet blant tidligere (1950-2002) militært ansatte i Sjøforsvaret – En delrapport i prosjektet HMS SJØ, Fase II. Universitet i Bergen, Institutt for samfunnsmedisinske fag, Seksjon for arbeidsmedisin, Rapport 4, 2006. ISBN 82-91232-47-1

Bondevik K, Haukenes I, Moen BE. Er helsemessige og sosiale konsekvenser av helkontinuerlig skiftarbeid og turnusarbeid forskjellige? En litteraturstudie om skiftarbeid i helsevesenet og industrien. Rapport 1-2006

Bondevik K, Moen BE. "Opptur" – En evaluering av prosjekt røykefri bedrift
Rapport 2-2006

Morken T, Bråtveit M, Haugan A, Moen BE. HMS – petroleum: Fysisk arbeidsmiljø og helse. Universitetet i Bergen/UNIFOB, ISBN 82-91232-60-1.

Møllerløggen OJ, Magerøy N, Bråtveit M, Lind O, Moen BE. Otoakustiske emisjonsmålinger hos ansatte utsatt for støy i arbeidsmiljøet. Seksjon for arbeidsmedisin, Universitetet i Bergen, Rapport 6, 2006. ISBN 82-91232-62-8

Debatt-innlegg og populærvitenskapelige bidrag

Bakke JV. Arbeid og helse: Mye arbeidsrelatert sykdom hos astmatikere. Arbeidervern nr 5 2006, side 7.

Abstracts

Alsaker, K, Moen B.E, Kristoffersen K., "Evaluation WHOQOL-Bref and SF-36 in measuring quality of life among abused women" 2006 International Society of Quality of Life Research meeting abstracts, <http://www.isoqol.org/2006AbstractsBook.pdf> 1683 A-34.

Bakke JV, Norbäck D, Wieslander G, Hollund BE, Moen BE. Pet keeping and dampness in the dwelling: association with airway infections, symptoms, and physiological signs from the ocular and nasal mucosa. *Indoor Air* 2006; doi:10.1111/j.1600-0668.2006.00455.x

Bakke J, Bakke JV, Moen B. Studies of Tear Film and Eye Blink Time as Biomarkers in Indoor Climate. Abstracts, p 405.

Bondevik K, Moen BE, Skarpaas IM. Stop smoking at work – a stop smoking program on the web. 28th International Congress on Occupational Health. Milano 11.-16 juni 2006, s 331.

Drulovic J, Riise T, Nortvedt MW, Pekmezovic T, Manigoda M, Mesaros S. Health-related quality of life predicts change in disability in multiple sclerosis. 22nd Congress of the European Committee for the Treatment and Research in Multiple Sclerosis, Madrid, September 2006.

Gould K. Performance-shaping factors associated with naval ship accidents in the Royal Norwegian Navy. Proceedings of the 16th World Congress on Ergonomics, 10-14th July, Maastricht, The Netherlands.

Kirkeleit, J., Riise, T., Ulvestad, E., Bråtveit, M. & Moen, B.E. (2006) Benzene exposure and effects on the immune system in tank workers in the upstream petroleum industry. 28th International Congress on Occupational Health, Milan, Italy, s 181.

Løvik M, Bakke JV, Carlsen KH, Jensen JA, Myhre KI, Nafstad P, Omenaas E, Wisloff TF, Norderhaug IN. Indoor Exposures and Risk of Asthma and Allergy: A Systematic, Critical Review. Abstracts, p 190.

Moen BE, Hollund BE, Riise T. Neurotoxic symptoms among dental assistants. ICOH 2006, Milano, Italia, juni 2006, s 63.

Morken T, Moen BE. Work related diseases in The Norwegian Petroleum Industry. ICOH 2006, Milano, Italia, juni 2006, s 44.

Riise T, Kirkeleit J, Bråtveit M. The risk of cancer among offshore workers in Norwegian upstream petroleum industry. ICOH 2006, Milano, Italia, juni 2006, s 76

B. Prosjekter vi har arbeidet med

NUFU-prosjekter

Prosjekttittel: **Occupational respiratory diseases among workers in a coal mine in Tanzania**

Prosjektleder: Simon Mamuya

Medarbeidere: Magne Bråtveit, Yohana Mashalla, Bente E.Moen

Prosjekttittel: **Occupational related respiratory and dermal symptoms among sisal fibers processors in Tanzania**

Prosjektleder: Akwilina Kayumba

Medarbeidere: Magne Bråtveit, Yohana Mashalla, Erik Florvaag, Weijnand Eduard, Bente E.Moen

Offshorerelaterte prosjekter

Prosjekttittel: **X-oil: Eksponering for kreftfremkallende stoffer i offshoreindustrien**

Prosjektleder: Kjersti Steinsvåg

Medarbeidere: Magne Bråtveit, Bjørg Eli Hollund, Bente E. Moen, Kristin Bondevik, Berit Larsen
Prosjektet har gitt basis for utarbeidelse av doktorgradsarbeidet: Steinsvåg K. Retrospective assessment of exposure to carcinogens in Norway's offshore petroleum industry. Har hovedsakelig vært finansiert av OLF.

Prosjekttittel: **HMS petroleum (kompetanseprosjekt, NFR)**

-Fysisk arbeidsmiljø og helse.

Prosjektleder: Bente E. Moen

Medarbeidere: Internt: Tone Morken (koordinator), Berit Larsen
Eksternt en rekke deltagere fra NTNU, Rogalandsforskning, Høgskolen i Vestfold, Høgskolen i Bergen, Institutt for biologisk og medisinsk psykologi, Universitetet i Bergen, Institutt for samfunnspsykologi, Universitetet i Bergen, Seksjon for allmenntmedisin, Universitetet i Bergen, Arbeidsmedisinsk avdeling, St. Olavs hospital i Trondheim, Yrkesmedisinsk avdeling, Sentralsjukehuset i Telemark og Yrkesmedisinsk avdeling ved Haukeland sjukehus HF.

Dette kompetanseprosjektet har hatt flere underprosjekter:

Prosjekttittel: **Gir eksponering for benzen på norsk sokkel økt risiko for helsefare?**

Prosjektleder: Jorunn Kirkeleit

Medarbeidere: Bente E. Moen, Magne Bråtveit, Trond Riise, Elling Ulvestad, Kaija Pekari og Jouni Mikkola

Prosjekttittel: **Helse-, miljø- og sikkerhets- kultur**

Prosjektleder: Dordi Høivik

Medarbeidere: Signy Midtbø Risnes, Bente E. Moen, Valborg Baste.

Prosjekttittel: **Hearing Conservation Methodology Offshore**

Prosjektleder: Odd Pettersen. Sintef

Medarbeidere: Magne Bråtveit, Nils Magerøy, Ole Jacob Møllerløkken, Ola Lind og Bente E. Moen.

Et samarbeid med Norsk Hydro Drift.

Prosjekttittel: **"Ergorisk"**

Et samarbeid med Statoil, Hydro og Universitetet i Bergen, der Tone Morken og Kristian Gould hos oss har deltatt.

Prosjekttittel: **Skiftarbeid offshore – finansiert av BP**

Prosjektleder: Bjørn Bjorvatn

Medarbeidere: Siri Waage, Staale Pallesen, Hege Eriksen, Holger Ursin, Bente E. Moen.

Prosjekter om arbeidsmiljø i Sjøforsvaret

Prosjekttittel: **HMS Sjø (Kartlegging av arbeidsmiljø og helse i Sjøforsvaret)**

Prosjektleder: Bente E. Moen

Medarbeidere: Kristin Bondevik, Lena Bartz,

Trond Riise, Nils Magerøy, Berit Larsen, Valborg Baste

Ansatte ved Kreftregisteret (Leif Åge Strand) og i Sjøforsvaret (Vilhelm Koefoed, Jan Sommerfeldt Pettersen)

Dette prosjektet har en rekke underprosjekter:

Prosjekttittel: **Reproduksjonshelse i Sjøforsvaret**

Prosjektleder: Ole Jacob Møllerløkken

Medarbeidere: Bente E. Moen, Nils Magerøy, Valborg Baste

Prosjekttittel: **Psykososiale arbeidsforhold og helsereelatert livskvalitet blant ansatte i Sjøforsvaret.**

Medarbeidere: Nils Magerøy, Bente E. Moen, Trond Riise, Bjørn Helge Johnsen

Prosjekttittel: **Fase II**

Prosjektleder: Valborg Baste

Medarbeidere: Bente E. Moen, Nils Magerøy, Kristin Bondevik

Prosjekttittel: **Menneskelige faktorer i hurtigbåtnavigasjon i Sjøforsvaret.**

Prosjektleder: Kristian Gould

Medarbeidere: Bente E. Moen, Vilhelm Koefoed, Robert Bridger, Bjørn Helge Johnsen, Bjørn Bjorvatn

Prosjekttittel: **Synsfunksjon, tretthet og sikkerhet**

Prosjektleder: Vilhelm Koefoed

Medarbeidere: Bente E. Moen, Kristian Gould, Bjørn Helge Johnsen

Hordalandsundersøkelsen - HUSK

Prosjekttittel: **Reproduksjonshelse i Hordaland**

Prosjektleder: Valborg Baste

Medarbeidere: Bente E. Moen, Bjørg Eli Hollund, Trond Riise, Nina Øyen.

Prosjekttittel: **Søvn og arbeid**

Prosjektleder: Reidun Ursin

Medarbeidere: Valborg Baste, Bente E. Moen.

Andre prosjekter

Prosjekttittel: **Inneklima og helse**

Prosjektleder: Jan Vilhelm Bakke

Medarbeidere: Bente E. Moen, Bjørg Eli Hollund, Erik Florvaag, Elisabeth Haugen, Jan Sundell, Dan Norbäck, Gunilla Wislander, Valborg Baste

Prosjekttittel: **Kadmium i nærmiljøet**

Prosjektleder: Magne Bråtveit

Medarbeidere: Nils Magerøy og Bente E. Moen, samt Boliden AS.

Prosjekttittel: **Svangerskap, arv og miljø. En pasientkontroll studie av leppe og ganespalte**

Prosjektleder: Rolv Terje Lie

Medarbeidere: Ruby Ngyen, Alan Wilcox, Bente E. Moen - i tillegg en rekke andre

Prosjekttittel: **Luftveisplager i elektrolysehallene ved Norzink**

Prosjektleder: Magne Bråtveit

Medarbeidere: Bente E. Moen, Gro Tjalvin

Prosjekttittel: **Arbeidstid i Svea**

Prosjektleder: Bente E. Moen og Holger Ursin

Medarbeidere: Hege Eriksen, Robert Murison, Siri Waage, Bjørg Eli Hollund, Magnus Oden, Bjørn Bjorvatn.

Prosjekttittel: **Evaluering av et interaktivt røykesluttopplegg i norske bedrifter**

Prosjektleder: Kristin Bondevik

Medarbeidere: Bente E. Moen

Prosjektet er et samarbeid med Den Norske Kreftforening

Prosjekttittel: **Helse hos helsepersonell; tannhelsesekretærer og hjelpepleiere**

Prosjektleder: Bente E. Moen

Medarbeidere: B. E. Hollund, T. Riise

Prosjekttittel: **Eksponerte for krom og helse**

Prosjektleder: Bente E. Moen

Medarbeidere: Bjørg Eli Hollund, Valborg Baste, Askøy kommune, Medisinsk fødselsregister

Prosjekttittel: **Frisører og reproduksjon**

Prosjektleder: Elena Ronda

Medarbeidere: Bjørg Eli Hollund, Nina Øyen, Valborg Baste, Bente E. Moen

Prosjekttittel: **Er helsemessige og sosiale konsekvenser av helkontinuerlig skiftarbeid og**

turnusarbeid forskjellige? En litteraturstudie om skiftarbeid i helsevesenet og industrien

Prosjektleder: Bente E. Moen

Medarbeidere: Kristin Bondevik og Inger Haukenes

Prosjektet er et samarbeid med Norsk Sykepleierforbund

Prosjekttittel: "Det gode kundemottak I Møller Bergen" – hva skal til? Et observasjons- og intervjustudium

Prosjektleder: Inger Haukenes

Medarbeider: Kristin Bondevik

Prosjekttittel: Forebygging av allergi, hud- og luftveisplager blant frisørelever. En intervensjonsstudie

Prosjektleder: Bente E. Moen

Medarbeider: Kristin Bondevik.

Norges Astma og allergiforbund / Helse og Rehabiliteing

Vi har også to prosjekter som ikke er arbeidsmedisinske:

Prosjekttittel: Livskvalitet og selvaktelse blant kvinner som har levd i mishandlingsforhold.

Prosjektleder: Kjersti Alsaker

Medarbeidere: Kjell Kristoffersen, Bente E. Moen, Valborg Baste.

Prosjekttittel: MS på Sardinia

Prosjektleder: Maura Pugliatti

Medarbeidere: Trond Riise

5. KONSULENTVIRKSOMHET

Seksjonen har hatt én hoved-oppdags-giver vedrørende konsulentarbeid:

Automobilbransjens forening i Hordaland

Seksjonen har bistått bransjen i å opprettholde "Bilbransjens bedriftshelsetjeneste". Egen årsrapport utarbeides for denne virksomheten. Inger Haukenes har hovedansvar for dette arbeidet.

Annen konsulentvirksomhet

Seksjonen benyttes flittig som rådgivere i spørsmål som angår arbeidsmiljø og helse.

Henvendelsene kommer fra bedriftshelsepersonell, allmennleger, bedriftsledere, verneombud, pasienter, pårørende og advokater.

6. E-POST - LISTE OG INTERNETTSIDER - IKT

E-postliste

På slutten av året 1996 etablerte vi en e-post-liste "HMS" for faglig diskusjon innen Helse, Miljø og Sikkerhet. Alle som er interessert i fagfeltet - det være seg leger, sykepleiere, fysioterapeuter, yrkeshygienikere, verneingeniører, psykologer eller andre – har vært hjertelig velkomne til å delta. E-postlisten har vært en suksess, med økende antall medlemmer og økende antall diskusjonsinnlegg. Antall medlemmer ved utgangen av 2005 var 560. Hovedansvarlig for lista har vært Tone Morken. Da hun slutter hos oss ved utgangen av året, og opprettholdelsen av lista krever særlige egenskaper og interesse som vi ikke finner hos noen av de gjenværende på seksjonen, velger vi å nedlegge lista. Vi har kontaktet Statens arbeidsmiljøinstitutt og bedt om de kan vurdere å overta ansvaret.

Internettsider

Vi har en rekke nettsider, der vi presenterer seksjonens aktiviteter. Disse er godt besøkt. Vi har særlig fått tilbakemeldinger om at våre oversikter over aktuelle nettsider er av god nytte.

Adressen til vår hjemmeside er: <http://www.uib.no/isf/arbeid/index.htm>

Seksjonen har dannet en egen gruppe som skal utforme en enhetlig profilering av avdelingen i form av ny webside. Gruppen består av Nils Magerøy, Valborg Baste og Inger Haukenes. Dette blir sider i regi av UNIFOB, og finnes på:

<http://www.unifobhelse.uib.no>

7. KURS OG REISER FOR DE ANSATTE

Alsaker:

- Voldsramte kvinders helse og sundhed" Nordiske kvinner mot vold sin års konferanse på Færøyene 25 – 27/8-06
- 13 th annual Conference of the International Society of Quality of Life Research , Lisboa 10-15 okt. 2006.
- LO "Vold mot kvinner" Lunsj seminar 5/10 Oslo
- Doktorgradkurs ved seksjon for sykepleievitenskap 9/2, 20/4, 26/9, 11/12 og 12/12.
- Leseseminar om Løgstrup ved professor Kari Martinsen; 16/2 og 16/3 og 6/4.

Bakke:

- Forskerseminar, Norges forskningsråd, Holmsbu, oktober
- Husbanken Bergen, 11. desember, frokostmøte om lavenergiboliger/passivhus og inneklima, innlegg om mulig forskningsprosjekt for å avklare mulig effekt på inneklima/helse.

Baste:

- Unifob helse seminar, Marsteinen 22-23 august.
- Nettverksmøte, HMS-sjø, Umeå 8-9 november.

Bondevik:

- Den nye arbeidsmiljøloven. Arbeidstilsynet. Februar.
- Studiedager og generalforsamling for bedriftssykepleiere, Bergen, juni.
- 28th International Congress on Occupational Health. Milano, juni.
- Friskfaktorer i arbeidslivet. Lillestrøm, november.

Bråtveit:

- Studiereise til Tanzania og Zambia

- Prosjektmøte, Boliden Odda AS, Odda
- STAMI, Oslo
- Prosjektmøte hos OLF, Stavanger, april. Besøk på Oljemuséet.

Gould:

- Grunnkurs i medisinsk forskning, Med. Fak. UiB, 29.05.06-02.05.06 og 12.06.06-16.06.06
- Forskningsopphold ved Brain Work Research Centre, FIOH, Helsingfors 17-28.09.06

Haukenes:

- HALOS konferanse. Marsteinen Fjordhotell
- Foredragsserie i sosialfilosofi. Gruppe for sosialfilosofi ved Filosofisk institutt.

Høivik:

- Innføring i statistikk via internett. Del 2 Universitetet i Oslo/Den Norske Lægeforening
- Hatt veiledning og diskutert resultat med Dr Kathryn Mearns, Senior lecturer, Industrial Psychology Research Centre, School of Psychology, University of Aberdeen. Deltatt med foredrag om HMS kultur i internundervisning og fått tilbakemelding fra professor og PhD studenter og ved samme fakultet.

Kirkeleit:

- Advanced methods of Epidemiologic Research. Universitetet i Oslo, 29.05 – 02.06.2006.

Kayumba:

- Meeting and presentation of the preliminary results to the estate managers or management representatives of the participating estates, Mkonge hotel, Tanga.

Magerøy:

- Veiledningsgruppe i arbeidsmedisin, Den norske lægeforening, gruppeleder Trond Skaflestad
- Sound Spring Seminar 2006, København april
- Psykososiale og organisatoriske forhold i arbeidslivet. Psykosomatikk. NAMF; Trondheim, juni
- Møte med Forsvarsministeren, Kvikksaken og arbeidsmiljømessige utfordringer for Sjøforsvaret, Oslo, 16/5-2-2006
- Jubileumskonferansen hjerterehabilitering, motivasjon og helseatferd. Bergen, mai.
- Forundersøkelse ved hørsels- og støymålinger av arbeidstakere ved Møller bilskadesenter Bergen Spelhaugen, - Fyllingsdalen 11/7. Hørsels- og støymålinger av arbeidstakerne samme sted 17-20/7.
- Fagdager UNIFOB helse Marsteinen fjordhotell, august.
- Kurs: Sikkerhetsorientering Hydro Stureterminalen, oktober
- Orientering og forundersøkelse ved hørsels- og støymålinger av arbeidstakere i D&F ved Stureterminalen Øygarden 3/10. Hørsels- og støymålinger samme sted, 9-11/10.
- Sjøfartsmedisinsk fagdag, Norsk senter for sjøfartsmedisin, Bryggen museum, Bergen oktober
- Smågruppevirksomhet i allmenmedisin april – november.
- Praksisbesøk for spesialiteten i allmenmedisin hos Eivind Meland, Olsvik legesenter og Maria Hellevik, Fjellsiden legesenter, oktober/november.

Moen:

- Vårmøte for yrkesmedisinske avdelinger
- Prosjektmøte hos OLF, Stavanger.
- Besøk hos Ortomedics i Assens, Danmark.
- Møte om kvikksølv og tannhelsesekretærer, Arbeidsmiljøinstituttet i København
- Reise til Tanzania, Dar es Salaam, og Zambia
- ICOH i Milano
- Reise til Boliden, Odda, juli
- Prosjektmøte i Uppsala (inneklime)
- Prosjektmøte i Lom (inneklime)
- Forskerseminar, Norges forskningsråd, Holmsbu, oktober
- Husbanken Bergen, 11. desember, frokostmøte om lavenergiboliger/passivhus og inneklime, innlegg om mulig forskningsprosjekt for å avklare mulig effekt på inneklime/helse.
- Besøk Universitetet i Alicante nov/des.

- Prosjektmøte i København om reproduksjon og tannhelse/kvikksølv.
- Prosjektmøte i Trondheim, NTNU, om støy
- Besøk Arbeidslivsinstituttet i Umeå.
- Besøk Universitetet i Århus.
- HMS Petroleum, NFR. Voksenåsen, Oslo.
- Komitémøter i faggruppe for radar og helsefare i Oslo, to ganger.

Morken:

- Sound Spring Seminar 2006 København april
- Møte i Forskningsrådet Oslo, april
- Kurs i prosjektledelse Os, mai
- ICOH kongress i Milano, 12.06-16.06
- Fagdager UNIFOB Helse 22.08-23.08
- Farmasidagene, Oslo 26.10-27.10
- Sluttseminar HMS Petroleum, Oslo 01.11

Møllerløkken:

- Besøk ved Arbeidslivsinstituttet i Umeå.
- SPSS – introduksjonskurs over internett. Sept – okt 2006.
- PETROMAX, Oslo November 2006.
- Praktisk kurs i klinisk epidemiologisk forskningsmetode. Oslo. November 2006.

8. VERV OG DELTAGELSE I UTVALG, RÅD OG KOMITÉER

Alsaker:

- Rådmedlem i Regionsenteret for barn og unges psykiske helse, representerer Høgskolene i region vest.

Bakke:

- Medlem i en arbeidsgruppe for å utarbeide en rapport om betydning av inneklima for utvikling av astma og allergi.
- Medlem av Faggruppen for bygg og anlegg, FBA, <http://www.faggruppeba.no/index.asp?>) under TEKNA/NITO som legger opp strategier for etterutdanning i bransjen.
- Medlem i fagkomiteen for inneklima og energibruk i bygninger.
- Medlem i spesialitetskomiteen i arbeidsmedisin

Ble tildelt Æresprisen 2006 for arbeid innen energi og miljø.

Baste:

- Medlem i Seksjon for arbeidsmedisin sin Web-gruppe

Bondevik:

- Verneombud ved Seksjon for arbeidsmedisin
- Komitémedlem, Studiedager og generalforsamling Norsk Sykepleierforbund Landsgruppen for bedriftssykepleiere, Bergen,
- Komitémedlem, Landskonferanse for bedriftshelsepersonell. Bergen 2007

Bråtveit:

- Medlem i sertifiseringspensumgruppe i Norsk Yrkeshygienisk forening
- Medlem av fagrådet for arbeidslivsstudier

- Medlem i forskningsutvalget ved Institutt for samfunnsmedisinske fag
- Referee for Journal of Environmental Management
- Medlem i faglig råd for NFR-prosjektet: HMS Petroleum: Fysisk arbeidsmiljø og helse

Haukenes:

- Medlem i programkomité for Arbeidsmiljøkongressen 2006. Arbeidsmiljøsentret
- Leder av kurskomité for Grunnkurs i verne- og miljøarbeid i bilbransjen. Bilbransjens BHT
- Leder av programkomité for Landskonferanse for bedriftshelsepersonell 2007. Seksjon for arbeidsmedisin/Statens Arbeidsmiljøinstitutt.
- Medlem i gruppe for sosialfilosofi. Filosofisk institutt. www.hf.uib.no/sosialfilosofi
- Medlem i gruppe for sosialfilosofi og arbeidsliv. Filosofisk institutt/Seksjon for arbeidsmedisin

Larsen:

- Medlem komité for Landskonferanse for bedriftshelsepersonell.
- Medlem arbeidsgruppen for nytt prosjektstyringssystem i UNIFOB AS

Magerøy:

- Web-side gruppemedlem ved Seksjon for arbeidsmedisin
- Medlem av Landskonferansekomiteen for bedriftshelsepersonell 2007
- Varamedlem i Fagråd for Norsk senter for sjøfartsmedisin
- Gruppesekretær for Smågruppevirksomhet i allmennmedisin 8 møter, Smågruppe nr 1580.

Moen:

- Referee for Tidsskrift for Den norske lægeforening
- Referee for Annals of occupational hygiene
- Referee for Indoor Air
- Referee for BMJ Public Health
- Leder av styringsgruppe for "Norsk formidlingscenter for geriatri".
- Styremedlem, X-lab AS
- Redaktør av "Ramazzini", fagblad for Norsk arbeidsmedisinsk forening
- Medlem av nasjonal faggruppe for å vurdere helsefare av radarstråling
- Medlem av fakultetsstyret, Det medisinske fakultet, UiB
- Medlem av Rådet for Institutt for samfunnsmedisinske fag

Morken:

- "Listowner", koordinator for e-postlisten HMS.
- Varaverneombud ved Seksjon for arbeidsmedisin
- Medlem av AMU for UNIFOB AS
- Leder i bedømmelseskomite for MD Eli Molde Hagens doktoravhandling
- Leder for bedømmelseskomite for Liv Heide Magnussens avhandling for PhD-grad.
- Varaverneombud ved Seksjon for arbeidsmedisin
- Verneombud for Institutt for samfunnsmedisinske fag, medlem i HMS-utvalget.
- Medlem i Husrådet for Institutt for samfunnsmedisinske fag
- Leder i arbeidsmiljøutvalget (AMU) og medlem av AMUs arbeidsutvalg, UNIFOB
- Leder/medlem i komite for Landskonferanse for bedriftshelsepersonell 2007
- Medlem i referansegruppe for musikkterapi
- Referee for artikkel til Occupational Medicine

Riise:

-Referee for Neurology, Multiple Sclerosis og Acta Neurologica Scandinavica

9. INTERNASJONALT SAMARBEID

Vi anser internasjonalt samarbeid som svært viktig. Dette har vi fått til på flere måter dette året:

a) Samarbeid med Tanzania

Seksjonen samarbeider med Muhimbili University College i Tanzania i et NUFU-finansiert prosjekt: "Respiratory disorders in dusty industries".

Inkludert i dette prosjektet er:

"Støveksponering i sementfabrikken i Dar es Salaam", med doktorgradsstudenten J. Mwaiselage.

"Eksponering for kullstøv i Kiwira Coal Mines", med doktorgradsstudenten Simon Mamuya.

"Arbeid med sisal" med doktorgradsstudenten Akwilina Kayumba

Vi har hatt prosjektmøter både i Dar es Salaam og i Bergen.

Vår hovedkontakt i Dar es Salaam er professor Yohana Mashalla, Muhimbili University College.

I tilslutning til dette vil vi også understreke det gode samarbeidet vi har hatt med Senter for internasjonal helse dette året, dette er en god basis for våre kontakter ute i verden.

b) Samarbeid med Italia

Professor Trond Riise har et kontinuerlig samarbeid med fagmiljø ved universitetet i Ferrara, Italia. Dette er et samarbeid vedrørende forskning på Multippel Sclerose.

Vi har videre en doktorgradskandidat fra Italia, Maura Pugiliatti, med prosjektet: MS på Sardinia.

c) Samarbeid med Spania

Det er inngått en samarbeidsavtale ERASMUS/SOCRATES mellom Universidad of Alicante i Spania og Universitetet i Bergen, og forsker og studentutveksling. Seksjonen hadde besøk av forsker Elena Ronda i mai, og Bente E. Moen var i Alicante i november/desember, for å bistå i feltarbeid i et felles prosjekt om frisører og reproduksjon. Avtalen varer til sommeren 2007.

d) Samarbeid med Storbritannia

Vi har samarbeid med Kathryn Mearns fra Industrial Psychology Research Centre, School of Psychology, University of Aberdeen, UK i prosjektet HMS-kultur, med en felles publisasjon som mål. Dordi Høivik har hatt et studiebesøk ved dette universitetet i år.

Dr. Robert Bridger, Institute of naval medicine, Alverstoke er biveileder for Kristian Gould.

e) Samarbeid med Sverige

Vi har et aktivt samarbeid med Dr. Gunilla Wieslander og dr. Dan Norbäck, Uppsala Universitet i vårt inneklimateprosjekt. De hjelper oss med analyser av neseskyllevann og akustisk rhinometri, og er verdifulle som diskusjonspartnere. De har tatt aktiv del i skriving av alle publikasjonene i Bakkes avhandling, og besøkte oss i Bergen to ganger. Bakke/Moen har også hatt et prosjektmøte med dem på deres hytte i Lom, samt et møte i Uppsala.

Vi har besøkt forskere på Arbetslivsinstitutet i Umeå vedrørende prosjekt reproduksjon og elektromagnetiske felt, og vil forsøke å etablere et konkret samarbeid om dette.

f) Samarbeid med Finland

Vi samarbeider om analyser av metabolitter av benzen med professor Kaia Pekari og Jouni Mikkola, Biomonitoring Laboratory at the Departement of Industrial Hygiene and Toxicology, Finnish Institute of Occupational Health, Finland.

Vi samarbeider med flere ansatte ved Finnish Institute of Occupational Health i Helsinki mht. simulatorstudien i HMS Sjø. De har vært i Bergen og deltatt i studien med målinger, og vil være en aktiv samarbeidspartner videre i utarbeidelse av publikasjoner. Gould har vært i Helsinki på studiebesøk/prosjektplanlegging. (NAVN)

g) Samarbeid med Danmark

Amtslege Henrik Hansen, Vejle Amt, Danmark og forskningsleder Per Sabro Nielsen Sydvestjysk Sygehus, Esbjerg, Danmark har vært med i referansegruppe for HMS Sjø. Vi har besøkt forskere på Universitetet i Århus vedrørende prosjekt reproduksjon og elektromagnetiske felt, og vil forsøke å etablere et konkret samarbeid om dette.

h) Samarbeid med Nederland

Vi har hatt faglige diskusjoner med Hans Kromhaut, Institute for Risk Assessment Sciences ,Division of Environmental and Occupational Health, Utrecht University, i forbindelse med prosjektet "Kreftfremkallende stoffer offshore". Han er medforfatter på flere publikasjoner i Steinsvågs avhandling.

10. MEDIEKONTAKT

Seksjonens aktiviteter har blitt omtalt i media en rekke ganger også dette året. Det er særlig prosjekter i HMS Sjø (Kvikk-saken), prosjekter i petroleumsbransjen (kjemisk helsefare og støy) som har fått oppmerksomhet. Også temaet "Intim partner vold" har fått nyhetsoppslag i flere aviser.